

Nd.

83. Frumvarp til hafnalaga.

[79. mál]

(Lagt fyrir Alþingi á 93. löggjafarþingi. 1972.)

I. KAFLI

Yfirstjórn hafnamála.

1. gr.

Samgönguráðuneytið hefur með höndum yfirstjórn allra hafnamála.

2. gr.

Forseti Íslands skipar hafnamálastjóra, sem jafnframt gegnir starfi vitamálastjóra.

Hafnamálastjóri veitir forstöðu Hafnamálastofnunar ríkisins, sem fer með framkvæmd hafnamála á þann hátt, sem ákveðið er í lögum þessum.

Ráðherra skipar verkfræðinga Hafnamálastofnunar, skrifstofustjóra og annað starfslid, að fengnum tillögum hafnamálastjóra.

3. gr.

Hafnamálastofnun ríkisins hefur yfirumsjón með hafnarframkvæmdum, sem styrktar eru samkvæmt lögum þessum.

Hafnamálastofnunin skal hafa umráð yfir vélum þeim og tækjum, sem nauðsynleg eru til að annast þau verkefni, sem henni eru falin, svo og hafa í þjónustu sinni sérþjálfað starfslid.

Heimilt er ráðherra, að fenginni umsögn hafnamálastjóra, að veita bæjar- eða sveitarfélagi leyfi til að hafa á hendi eigin hafnarframkvæmdir undir tækni- og fjárhagslegu eftirliti Hafnamálastofnunarinnar.

Heimilt er, eftir því sem hagkvæmt þykir, að einstakar hafnarframkvæmdir eða hlutar þeirra verði unnar af verktökum samkvæmt tilboði á grundvelli útbóðs.

II. KAFLI

Um greiðslu kostnaðar við hafnargerðir o. fl.

4. gr.

Til hafnargerða teljast samkvæmt lögum þessum:

Hafnargarðar, bryggjur og viðlegukantar, dýpkanir og uppfyllingar til hafnarbóta, siglingamerki, dráttarbrautir, flot- og þurrkviar, löndunarkranar, hafnsögu-bátar og hafnarvogir.

5. gr.

Ríkissjóður greiðir hluta af stofnkostnaði við hafnargerðir, eftir því sem ákveðið er í lögum þessum.

Ríkisstjórninni er heimilt að ganga, fyrir hönd ríkissjóðs, í ábyrgð fyrir lánnum vegna hafnargerða allt að jafnhárri þeirri upphæð, sem hafnarsjóður leggur fram.

6. gr.

Skilyrði fyrir greiðslu kostnaðarhluta ríkissjóðs og ábyrgð ríkissjóðs á láni samkvæmt 5. gr. eru:

1. Að bæjarfélag, hreppsfélag eða sýslufélag, eitt eða fleiri í sameiningu, hafi stofnað hafnarsjóð til þess að eiga og reka höfn og standa undir hafnarframkvæmdum og fengið til þess samþykki ráðuneytisins. Sé um fleiri en einn aðila að ræða, skulu þeir hafa gert með sér samning um kosningu hafnarstjórnar samkv. 11. gr., endurskoðun og úrskurðun reikninga, enda hafi samningurinn verið staðfestur af ráðuneytinu og hafnarstjórn fullskipuð.
2. Að hafnarsjóður hafi tryggt sér eignarrétt þess landsvæðis á strandlengju hafnarinnar, sem ráðuneytið og hlutaðeigandi hafnarstjórn telur þurfa undir hafnarmannvirki og starfsemi, sem nauðsynlegt er talið, að fari fram við höfnina. Ekki verður það þó gert að skilyrði samkvæmt þessum lið, að hafnarsjóður kaupi í þessu skyni íbúðar- eða verzlunarhús eða varanlegar byggingar af öðru tagi.
3. Að unnið sé að framkvæmdum samkvæmt tæknilegri og fjárhagslegri áætlun, sem sveitarstjórn hefur samþykkt, svo og ráðuneytið, að fenginni umsögn hafnamálastjóra.
4. Að fyrir liggja athugun á því, hvort hafnarsjóður geti staðið undir greiðslu eigin kostnaðarhluta, hvort sem er í formi framlags eða greiðslna af lánnum.
5. Að tekjur og eignir hafnarsjóðs séu ekki fullnægjandi til þess að standa að einhverju eða öllu leyti undir þeim hluta af stofnkostnaði hafnarinnar, sem samkvæmt lögum þessum á annars að greiða af ríkissjóði.
6. Að hafnarsjóður hafi skuldbundið sig til þess að annast á sinn kostnað venjulegt viðhald hafnarmannvirkja samkvæmt nánari ákvæðum í reglugerð.
7. Að skýrslur og reikningar hafnarsjóðs hafi horizt hafnamálastjóra á lögboðnum tíma, sbr. 14. og 15. gr.
8. Að byrjað hafi verið að veita fé til hafnargerðarinnar á fjárlögum, áður en hún var hafin.
Heimilt er þó að veita ríkisábyrgð vegna hafnarframkvæmda, þótt eigi sé veittur til þeirra styrkur úr ríkissjóði.

7. gr.

1. Ríkissjóður greiði 75% stofnkostnaðar af eftirtöldum hafnargerðum:

Hafnargarðar (öldubrjótar).

Bryggjur og viðlegukantar.

Dýpkanir á aðalsiglingaleið að og frá höfn og á hafnarsvæði innan marka, sem ákveðin eru af ráðuneytinu, þó ekki að bryggjum annarra en hafnarsjóðs.

Nauðsynlegar uppfyllingar vegna framkvæmda við hafnargarða, bryggjur og öldubrjóta.

Siglingamerki.

Innifalinn í ofangreindum stofnkostnaði hafnargarða, bryggja og viðlegukanta er kostnaður við vatnslagnir um mannvirkin og raflýsingu þeirra samkv. nánari ákvæðum í reglugerð.

2. Ríkissjóður greiði 40% stofnkostnaðar af eftirtöldum hafnargerðum:

Dráttarbrautir.

Flot- og þurrkviar.

Löndunarkranar.

Hafnsögubátar.

Hafnarvogir.

Hluti ríkissjóðs af kostnaði við hafnargerðir samkvæmt þessari grein greiðist eftir því sem fé er veitt til í fjárlögum.

8. gr.

Til styrkhæfs byggingarkostnaðar samþykktu hafnarmannvirkis telst kostnaður við undirbúningsrannsóknir, svo og hönnunar- og útböðskostnaður, enda séu þessir kostnaðarliðir eðlilegir að dómi hafnamálastjóra.

Til styrkhæfs byggingarkostnaðar telst ekki kostnaður vegna lóða- eða landa-kaupa fyrir höfn, vaxtakostnaður á byggingartíma, svo og lántökukostnaður eða annar fjármögnunarkostnaður. Til styrkhæfs byggingarkostnaðar telst ekki heldur gengistap á erlendum lánnum eða kostnaður vegna hækkunar verðtryggðra lána, nema slík lán hafi verið tekin út á kostnaðarhluta ríkissjóðs í framkvæmdinni.

Rísi ágreiningur milli hafnarstjórnar og hafnamálastjóra um, hvort einstakir kostnaðarliðir skuli teljast styrkhæfir eða ekki, skal málinu skotið til úrskurðar ráðuneytisins.

9. gr.

Hver landeigandi er skyldur til að láta af hendi mannvirki og land, er þarf til þess að gera höfn samkvæmt lögum þessum, svo og til þess að gera brautir og vegi í því sambandi og til að leyfa, að tekin verði í landi hans grjót, möl og önnur jarðefni, og þola þær eignakvaðir, óhagræði og takmörkun á afnotarétti, sem hafnargerðin hefur í för með sér, allt þó gegn því, að fullar bætur komi fyrir. Náist ekki samkomulag um bæturnar, skulu þær ákveðnar með mati tveggja dómkvaddra manna, að tilkvöddum háðum málsaðilum. Kostnaður við matið greiðist af hafnarsjóði þeim, sem hlut á að máli.

Nú vill annar hvor málsaðili ekki una mati, og getur hann þá krafizt yfirmats, en það skal gert innan 14 daga frá því, að matsgerð er lokið. Yfirmat skal framkvæma á sama hátt af 3 dómkvöddum mönnum.

III. KAFLI

Um framkvæmdaáætlanir.

10. gr.

Hafnamálastjóri gerir í samráði við hafnarstjórnir tillögu að áætlun um hafnargerðir til fjögurra ára í senn.

Áður en gengið er endanlega frá áætluninni skal hafnamálastjóri senda stjórn hverrar hafnar tillögur sínar um framkvæmdir á áætlunartímabilinu við þá höfn, og gefa hafnarstjórninni nánar tiltekinn frest til að koma með athugasemdir og breytingartillögur.

Hafnargerðaáætlunin skal miðuð við það fjármagn, sem ætlað er til hafnargerða í almenntri framkvæmdaáætlun ríkisins, ef slík áætlun er gerð, en að öðrum

kosti skal miða við það heildarfjármagn, sem líklegt er talið að til ráðstöfunar verði til hafnarframkvæmda.

Hafnargerðaáætlunin skal gerð á tveggja ára fresti og lögð fyrir sameinað Alþingi sem þingsályktunartillaga.

Áætlunin öðlast gildi, þegar Alþingi hefur samþykkt hana.

Hafnamálastjóri skal síðan vinna að framkvæmd áætlunarinnar í samráði við viðkomandi hafnarstjórnir og eftir því sem fjármagn er fyrir hendi.

Ráðherra skal leggja árlega fyrir Alþingi skýrslu um framkvæmd áætlunarinnar, áður en fjárveitingar eru ákveðnar.

IV. KAFLI

Um stjórn hafna og rekstur.

11. gr.

Hafnarstjórn, skipuð 3—5 mönnum, hefur á hendi stjórn hafnar og hafnarsjóðs á þann hátt, sem sveitarstjórn, sýslunefnd eða sameigendur hafnar ákveða og í samræmi við reglugerð.

Hafnarstjórn er kosin af sveitarstjórn þeirri eða sýslunefnd, sem stofnað hefur hafnarsjóðinn. Séu stofnendur fleiri en einn, fer um kosningu samkvæmt samningi. Sveitarstjórn ræður hafnarstjóra og ákveður verksvið hans, að fengnum tillögum hafnarstjórnar. Fela má oddvita, bæjarstjóra, sveitarstjóra eða formanni hafnarstjórnar störf hafnarstjóra.

12. gr.

Til þess að standast kostnað við hafnargerð og árlegan rekstrarkostnað hafnar eða í þágu hafnarinnar, eftir að hafnargerð er hafin, er heimilt að leggja á eftirtalin gjöld:

1. Skipagjöld á skip þau og báta, er nota höfnina:
 - a) Lestagjald, miðað við brúttóstærð skipa og viðstöðutíma, fyrir að koma á hafnarsvæðið og hafa þar dvöl.
 - b) Bryggjugjald, miðað við brúttóstærð skipa og legutíma, fyrir að hafa not af bryggjum og hafnarbakka.
 - c) Fastagjald fiskiskipa fyrir hafnarafnot.
 - d) Hafnsögugjöld.
 - e) Önnur þjónustugjöld.
2. Vörugjöld af vörum, sem umskipað er, útskipað eða uppskipað í höfn, þar á meðal af sjávarafli, sem lagður er á land á hafnarsvæðinu.
3. Leigur fyrir afnot annarra mannvirkja eða tækja hafnarinnar.
4. Leyfisgjald eftir bryggjur og önnur mannvirki, sem gerð hafa verið samkvæmt 17. gr.
5. Lóðargjöld.

Herskip, íslensk vitaskip og varðskip skulu undanþegin gjöldum samkvæmt a) og b)-liðum 1. tl. þessarar greinar. Strandferðaskip, sem sigla eftir fastri áætlun, og skemmtiferðaskip greiði hálf lestagjald, en fullt bryggjugjald, er þau koma að bryggju. Nú á annan aðili en hafnarsjóður bryggju innan hafnarsvæðisins, og má þá ekki taka í hafnarsjóð vörugjald af þeim vörum, er um þá bryggju fara, fyrr en hafnarsjóður hefur komið upp hafnarmannvirki. Eiganda slíkrar bryggju er óheimilt að innheimta vörugjald af vörum, er fara um bryggjuna, nema hafnarstjórn samþykki.

Öll gjöld samkvæmt þessari grein má taka lögtaki, og hafa þau sama forgangsrétt og opinber gjöld.

Heimilt er að ákveða, að skipagjöld skuli tryggð með lögveði í skipi, og gangi það veð í tvö ár fyrir sammingsveðskuldum. Halda má eftir skráningar- og þjóðernis-skirteinum skips til tryggingar greiðslu gjaldanna.

Enn fremur skal heimilt, að vörugjald skuli tryggt með veði í varningi þess aðila, sem skuldar vörugjald, og hefur hafnarsjóður haldsrétt á varningnum, unz gjaldið er greitt.

Gjöld til hafnarsjóða samkv. 1. tl., a)–d), og 2. tl. þessarar gr. skulu ákveðin af ráðuneytinu, og skulu í meginatriðum samræmdar gjaldskrár gilda fyrir allar hafnir á landinu. Við ákvörðun gjalda og breytingar á þeim skal ráðuneytið leita umsagnar hafnamálastjóra og Hafnasambands sveitarfélaga.

Gjaldskrár hafna skulu endurskoðaðar eigi sjaldnar en á fjögurra ára fresti.

13. gr.

Tekjum og eignum hafnarsjóðs má einungis verja til hafnargerðarinnar og rekstrar hafnarinnar eða í þágu hennar.

Hafnarsjóðir skulu undanþegnir hvers konar sköttum til sveitarsjóða.

Sveitar- eða sýslusjóður ber ábyrgð á skuldbindingum sjóðsins, og aðilar samkvæmt samningi, sbr. 1. tl. 6. gr., ef um fleiri er að ræða en einn.

14. gr.

Fyrir lok desembermánaðar ár hvert skal hafnarstjórn semja áætlun um tekjur og gjöld hafnarsjóðs á komandi ári og senda hana hafnamálastjóra ásamt nauðsynlegum skýringum á tekju- og gjaldaliðum, enda hafi áður verið leitað samþykkis hlutaðeigandi sveitarfélags, eða fullnægt ákvæðum samnings um þetta efni, sbr. 1. tl. 6. gr.

15. gr.

Halda skal reikning yfir tekjur og gjöld hafnarsjóðs. Reikningsár hafnarsjóðs er almanaksárið.

Við lok hvers reikningsárs og eigi síðar en fyrir lok aprilmánaðar á næsta ári skal skrá rekstrar- og efnahagsreikning hafnarsjóðs á sérstök eyðublöð, er Hafnamálastofnunin lætur gera fyrir hafnarsjóði, og senda Hafnamálastofnuninni í tvíriti.

Reikninginn skal endurskoða og úrskurða á sama hátt og reikninga bæjar- eða sveitarsjóðs, nema hafnarsjóður sé stofnaður með samningi, sbr. 1. tl. 6. gr., þá fer um endurskoðun og úrskurð reikningsins samkvæmt samningnum.

Hafnarstjórn er skylt að senda Hafnamálastofnuninni allar aðrar þær upplýsingar, sem hún kann að óska eftir og snerta rekstur hafnarinnar.

Hafnamálastofnuninni ber að senda hafnarsjóði viðskiptareikning síðastliðins árs fyrir 1. marz ár hvert, ef um viðskipti hefur verið að ræða á árinu.

16. gr.

Óheimilt er án samþykkis ráðuneytisins að selja, veðsetja eða leigja til langs tíma fasteignir hafnarsjóðs, nema þær húseignir, sem ekki hafa notið ríkisstyrks. Enn fremur er óheimilt, án samþykkis ráðuneytisins, að kaupa fasteignir eða taka lán til lengri tíma en svo, að þau verði endurgreidd af greiðsluafgangi ársins, sem í hönd fer. Enn fremur er hafnarstjórn óheimilt að hefja, án samþykkis ráðuneytisins, svo kostnaðarsamar framkvæmdir, að greiðsluafgangur hafnarsjóðs nægi ekki til að greiða kostnaðinn.

Rísi ágreiningur út af ákvæðum þessarar greinar, sker ráðherra úr. Skal þá óheimilt að hefja eða halda áfram framkvæmdum, sem deilt er um, fyrr en úrskurður ráðherra hefur verið kveðinn upp.

Til þess að hafnamálastjóra sé unnt að fylgjast sem bezt með, að ákvæði þessarar greinar séu haldin, er skylt að senda honum eftirrit af fundargerðum hafnarstjórnar, sé þess óskað.

17. gr.

Meðfram strandlengju hafnarsvæðis má ekki gera í sjó fram bryggjur eða önnur mannvirki, né fylla upp eða dýpka, nema samkvæmt tillögu hafnarstjórnar og samþykki ráðuneytisins.

Þeim, sem fengið hefur leyfi til að gera slíkt mannvirki, er skylt að halda því svo við, að engin hættu stafi af því. Sé leyfið eigi notað innan tveggja ára frá veitingu þess, fellur það úr gildi, og er óheimilt að gera mannvirki eftir þann tíma, nema leyfi komi til.

Heimilt er, ef nauðsyn krefur, að nema burt á kostnað eiganda bryggjur eða önnur mannvirki í sjó fram, sem staðið hafa ónotuð fimm ár eða lengur.

V. KAFLI

Um Hafnabótasjóð.

18. gr.

Hafnabótasjóður er eign ríkisins og lýtur stjórn þess ráðherra, er fer með hafnamál.

19. gr.

Fé Hafnabótasjóðs má ráðstafa á eftirgreindan hátt, að fengnu samþykki fjárveitinganefndar Alþingis:

1. Sjóðurinn veitir hafnarsjóðum lán til framkvæmda gegn ríkisábyrgð.
2. Sjóðnum er heimilt að styrkja endurbætur á hafnarmannvirkjum, sem skemmt hafa af völdum náttúruhamfara eða af öðrum óviðráðanlegum orsökum, án mótframlags hafnarsjóðs.
3. Sjóðnum er heimilt að veita styrk til nýrra hafnaframkvæmda, sem nemi allt að 15% umfram ríkisframlag af heildarframkvæmdakostnaði, til staða, sem eiga við verulega fjárhagsörðugleika að stríða vegna dýrrar mannvirkjagerðar, fólksfæðar eða annarra gildra orsaka.
4. Sjóðnum er heimilt að veita hafnarsjóðum lán út á væntanleg ríkisframlög samkvæmt lögum þessum, ef fé er umfram þarfir 1.—3. liðs.

20. gr.

Tekjur Hafnabótasjóðs eru þessar:

1. Árlegt framlag ríkissjóðs, sem sé 12% af framlagi til hafnarmannvirkja og lendingarþóta á fjárlögum hvers árs, en þó aldrei lægra en 25 millj. króna.
2. Tekjur af starfsemi sjóðsins.

21. gr.

Hafnabótasjóði er heimilt að taka lán til starfsemi sinnar innanlands eða utan allt að 350 millj. króna. Ríkissjóði skal heimilt að ábyrgjast þau lán.

Nú tekur Hafnabótasjóður lán með gengistryggingu eða vísitöluþjórnum, og er þá heimilt að binda greiðslur vaxta og afborgana af endurlánnum slíks lánsfjár vísitölu eða gengi á sama hátt.

22. gr.

Ráðherra ákveður vexti og önnur kjör þeirra lána, er sjóðurinn veitir, með tilliti til þess, að sjóðurinn sé skaðlaus af starfsemi sinni. Ráðherra leitar umsagnar hafnamálastjóra um allar umsóknir um framlög eða lán úr sjóðnum.

23. gr.

Seðlabanki Íslands annast vörzlu daglegrar afgreiðslu og bókhald Hafnabótasjóðs og veitir sjóðnum aðstoð við öflun lánsfjár.

24. gr.

Hafnabótasjóður er undanþeginn öllum sköttum til ríkis og sveitarfélaga, svo og stimpilgjöldum af lánskjöllum, þ. e. af eigin lántökum, ekki útlánskjöllum.

VI. KAFLI
Ýmis ákvæði.

25. gr.

Hvers konar bótum fyrir tjóni, sem skip kunna að valda í höfnum, fylgir lögtaksréttur.

26. gr.

Ráðuneytið setur samkvæmt lögum þessum og að fengnum tillögum hafnarstjórnar sérstaka hafnarreglugerð fyrir hverja höfn. Í þeirri reglugerð skulu m. a. sett nánari ákvæði um:

1. Stærð hafnarsvæðis og takmörk.
2. Gjöld til hafnarsjóðs samkv. 12. gr.
3. Kosning hafnarstjórnar, tölu stjórnarmanna og starfssvið.
4. Umferð og góða reglu í höfninni.

Setja skal í reglugerðina ákvæði um sektir fyrir brot á henni. Sektir renna í hafnarsjóð þann, sem hlut á að máli.

Að fengnum tillögum hafnarstjórnar skal ráðuneytið ákveða hafnsöguskyldu í hafnarreglugerð.

Hafnarreglugerð, er sett hefur verið samkvæmt lögum nr. 48/1967, gildir, unz ný reglugerð hefur verið sett í hennar stað samkvæmt þessum lögum, enda skal endurskoðun reglugerða og samræmingu við lög þessi lokið innan tveggja ára frá gildistöku þeirra.

27. gr.

Með mál út af brotum gegn lögum þessum eða reglugerðum, sem settar eru samkvæmt þeim, skal farið að hætti opinberra mála, og varða brot sektum, allt að 100 000.00 krónum.

28. gr.

Ráðherra skal setja reglugerð um framkvæmd þessara laga, þar með talið um starfssvið og skipulag Hafnamálastofnunarinnar.

29. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi felld hafnalög nr. 48 frá 29. apríl 1967, lög um hafnsögu í Reykjavík nr. 27 frá 22. nóv. 1918 og lög um hafnsögu í Ísafjarðarkaupstað nr. 88 frá 3. maí 1935.

30. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1973.

Ákvæði til bráðabirgða

Gera skal sérstakar ráðstafanir til að létta greiðslubyrði þeirra hafnarsjóða af löngum lánum, sem verst eru settir, og skal þá miða við lánin eins og þau eru, er lög þessi taka gildi.

Við fjárlagagerð fyrir árið 1973 skal samgönguráðuneytið gera Alþingi sérstaka grein fyrir fjárbörf í þessu efni.

Ráðherra skal gera tillögu til fjárveitinganefndar og Alþingis um skiptingu fjárins, og skal við skiptinguna hafa hliðsjón af tekjum og gjöldum hafnarsjóðs, framlagi sveitarfélags til hafnarsjóðs, fólksfjölda og öðrum þeim atriðum, sem hafa áhrif á greiðslugetu hafnarsjóðsins.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta var lagt fyrir síðasta Alþingi að tilhlutan ríkisstjórnarinnar, en varð þá ekki útrætt.

Þegar frumvarpið er nú lagt fram að nýju, hafa þær breytingar aðallega verið gerðar, að bráðabirgðaákvæði II er fellt niður, í 13. gr. frumvarpsins er bætt inn

ákvæði um að hafnarsjóðir skulu undanþegnir hvers konar sköttum til sveitarsjóða og síðari mgr. 25. gr. hefur verið felld niður. Aðrar breytingar eru smávægilegar.

Frumvarpinu fylgdu eftirfarandi athugasemdir og fylgiskjöl, er það var lagt fyrir síðasta Alþingi, en aths. við 13. og 25. gr. hafa þó verið endursamdar og aths. við bráðabirgðaákvæði II felld niður:

Frumvarp þetta er samið af nefnd, sem ráðuneytið skipaði 19. maí 1971, til að endurskoða hafnalög nr. 48/1967. Í nefndina voru skipaðir: Ólafur S. Valdimarsson, skrifstofustjóri, formaður, Gunnar H. Ágústsson, hafnarstjóri, og Matthías Bjarnason, alþingismaður. Með bréfi ráðuneytisins, dags. 22. nóvember 1971, voru einnig skipaðir í nefndina Ragnar Sigurðsson, hafnarstjóri, og Tryggvi Helgason, sjómaður.

Frumvarpið er óbreytt frá tillögum nefndarinnar, að undanskildum ákvæðum til bráðabirgða II. Nefndin gerði ekki tillögu um að styrkur eða framlag úr ríkissjóði til dráttarbrauta í einkaeign væri skilyrðislaust eignarhluti ríkis eða sveitarfélags. Er nánar að þessu vikið síðar í athugasemdum þessum.

Nefndin lét eftirfarandi greinargerð og fylgiskjöl fylgja tillögum sínum:

„Nefndin hóf störf í október 1971 og hélt samtals 21 fund. Við störf sín hafði nefndin samvinnu við hafnamálastjóra og starfsmenn hans, eins og henni var falið í erindisbréfi. Einnig mætti formaður Hafnasambands sveitarfélaga til viðræðna á einum fundi nefndarinnar. Fékk nefndin margar gagnlegar ábendingar frá þessum aðilum.

Litlar sem engar talnalegar upplýsingar voru fyrir hendi um fjárhagsstöðu hafnanna, en þýðingarlítið að hefja endurskoðun hafnalaga án þessara upplýsinga. Hafði samgönguráðuneytið óskað eftir því við Hafnamálastofnunina vorið 1971, að slík upplýsingasöfnun færi fram. Var hún jafnframt gerð að ósk gjaldskrárnefndar Hafnasambands sveitarfélaga.

Gagnasöfnun og úrvinnslu Hafnamálastofnunarinnar var lokið í október síðast liðnum. Fylgiskjöl með frumvarpi þessu eru ýmsar töflur um fjármál hafnanna, sem Hafnamálastofnunin lét gera. Lét Hafnasamband sveitarfélaga vinna úr gögnum þessum sérstaka skýrslu, sem kom út í nóvember 1971 og nefnist „Athugun á rekstrarafkomu, greiðslustöðu og gjaldskrár hafnarsjóða“. Skýrslan er fyrst og fremst við það miðuð að undirbyggja tillögur að nýjum samræmdum gjaldskrár fyrir hafnirnar, en þeir kaflar hennar, sem fjalla um afkomu og greiðslustöðu hafnanna, eru þó um leið rökstuðningur fyrir breytingu hafnalaga, og fylgja þeir hér með sem fylgiskjal I. Ber við lestur fylgiskjalsins að hafa það í huga, að kaflarnir eru teknir upp óbreyttir úr skýrslu Hafnasambandsins.

Nefnd sú, sem samdi frumvarp að nügildandi hafnalögum, taldi, að næðu tillögur hennar fram að ganga, væri sköpuð viðunandi lausn á fjárhagsvanda hafnanna. Við umræður um frumvarpið á Alþingi var felld niður svonefnt hafnabótasjóðsgjald, sem átti að vera fastur tekjuliður fyrir Hafnabótasjóð, og var áætlað, að það tryggði sjóðnum á þeim tíma um 12 millj. kr. árlegar tekjur. Það kom hins vegar fljótlega í ljós, að fjárhagserfiðleikar hafnanna urðu miklu meiri en útlit var fyrir, m. a. vegna þess, að hafnabótasjóðsgjaldið var felld niður og enginn tekjustofn annar kom í þess stað.

Haustið 1969 — við afgreiðslu fjárlaga fyrir árið 1970 — varð ekki hjá því komizt að taka fjárhagsvandræði hafnanna til sérstakrar athugunar. Hafði sú athugun í för með sér, að tekið var inn á fjárlög sérstakt framlag til greiðslu hluta (57,5%) af þeim hækkunum afborgana og vaxta, sem hafnarsjóðirnir urðu að taka á sig vegna hækkana á gengistryggðum lánnum.

Einnig voru gerðar sérstakar ráðstafanir til að létta greiðslustöðu hafnarsjóða, sem sérstaklega illa voru á vegi staddir, og veittar í því skyni 9,0 millj. kr. á fjárlögum til Hafnabótasjóðs, auk þeirrar fjárveitingar sem fyrir var. Þessi aðstoð hélt síðan áfram á fjárlögum 1971, svo og fyrir árið 1972, nema hvað hækkuð var fjárveiting í Hafnabótasjóð til þess að styrkja hafnarsjóði, sem eiga í greiðsluferfiðleikum, úr 9,0 millj. kr. í 14,0 millj. kr.

Þessar ráðstafanir ná þó skammt eins og sést af fylgiskjölunum með þessari greinargerð.

Þær tölulegu upplýsingar, sem Hafnamálastofnunin safnaði, ná yfir 42 almennar hafnir. Auk þess ná upplýsingar Hafnamálastofnunarinnar yfir fjármál landshafnanna og fjármál Reykjavíkurhafnar.

Af fylgiskjali I og fylgiskjali II kemur í ljós, að rekstrarafkoma almennu hafnanna er yfirleitt mjög slæm. Bein rekstrargjöld nema þannig 45,4 millj. kr. af heildarrekstrartekjum, sem eru 82,3 millj. kr. Verða þá eftir 36,9 millj. kr. upp í vaxtagjöld, en þau nema 44,3 millj. kr. Vantar alls 7,4 millj. kr. á, að hafnirnar standi með rekstrartekjum undir rekstrargjöldum og vaxtagjöldum, og er þá ekki neitt farið að hugsa til afskrifta eða afborgana af lánum.

Í fylgiskjali I er einnig fjallað um greiðslustöðu hafnanna. Enn fremur er í fylgiskjali III greiðsluyfirlit einstakra hafnarsjóða við árslok 1970. Kemur þar í ljós, að afborganir og vextir af lánum hafnanna nema á árinu 1970 samtals 86,6 millj. kr. Séu rekstrartekjur nettó, 36,9 millj. kr., dregnar frá þessari fjárhæð, kemur út, að almennu hafnirnar vantar 49,7 millj. kr. til þess að standa undir afborgunum af lánum og vöxtum, og hefur þó ekki verið tekið tillit til afborgana af skammtímalánum, en óljósar upplýsingar liggja fyrir um þann lið.

Í yfirliti, sem nefndin lét gera og kemur fram í fylgiskjali I, um afborganir af föstum lánum og vaxtagreiðslur, deilt niður á íbúa á hverjum stað, miðað við árið 1970, kemur í ljós, að á fjórum stöðum er greiðslubyrðin á íbúa yfir 4 þús. kr. á árinu 1970, á sex stöðum milli 3 og 4 þús. kr., á sjö stöðum 2 til 3 þús. kr. og á 14 stöðum milli 1 og 2 þús. kr. Það eru þannig 17 hafnir í yfirlitinu, sem eru með greiðslubyrði yfir 2 þús. kr. á íbúa, en alls 31 höfn með greiðslubyrði yfir 1 þús. kr. á íbúa.

Í fylgiskjali V er áætlun um afborganir og vexti á áhvilandi föstum hafnalánum fyrir árin 1971—1980, miðað við föst lán í árslok 1970. Taflan sýnir, að greiðslubyrðin á yfirstandandi ári er áætluð rúmar 93,0 millj. kr., fer mjög hægt lækkandi á næstu árum og kemst ekki fyrr en árið 1979 niður fyrir 60,0 millj. kr.

Með tilliti til þess, sem hér er framan er sagt um rekstrarafkomu og greiðslustöðu hafnanna, taldi nefndin, að verulegt átak þyrfti að gera til þess að létta af hafnarsjóðunum þeirri þungu fjárhagsbyrði, sem á þeim hvílir nú, og væri það ekki á annan hátt gert en með aukinni þátttöku ríkisins í hafnarframkvæmdum. Þær breytingar, sem nefndin taldi þýðingarmest að gera á lögunum í þessu skyni, eru eftirfarandi:

1. Framkvæmdir, sem styrktar eru með 75% framlagi af ríkisfé, eru auknar frá því sem áður var og jafnframt gerð skýrari mörkin milli þeirra framkvæmda, sem njóta 75 og 40% ríkisstyrks. Aðalbreytingin er fólgin í því, að bryggjur og viðlegukantar, sem áður nutu 40% ríkisstyrks, munu samkvæmt tillögunum njóta 75% ríkisstyrks. Samkvæmt upplýsingum Hafnamálastofnunarinnar hefur meðalframlag ríkissjóðs til hafnarframkvæmda, síðan núverandi lög tóku gildi, numið um og yfir 60%, á árinu 1971 63%, og gæti raunveruleg kostnaðarþátttaka ríkissjóðs því hækkað úr 63% í um það bil 72—74%, en nokkuð er enn af framkvæmdum, þar sem ríkissjóður greiðir 40% af stofnkostnaði. Þar eru dráttarbrautir þýðingarmestar.
2. Nefndin telur óhjákvæmilegt, að Hafnabótasjóður verði efldur. Er gert ráð fyrir, að framlag til sjóðsins nemi 12% af árlegum framlögum ríkisins á fjárlögum til hafnarmannvirkja og lendingarbóta, en framlagið verði þó aldrei lægra en 25,0 millj. kr. Auk þess koma til eigin tekjur Hafnabótasjóðs, en þær eru enn sem komið er óverulegar. Framangreindar tillögur nefndarinnar, um hækkun ríkisframlags og eflingu Hafnabótasjóðs, myndu, miðað við framlög á fjárlögum 1972, hafa í för með sér útgjaldaaukningu ríkissjóðs sem næmi um 30—35 millj. kr.

3. Í ákvæði til bráðabirgða er gert ráð fyrir því, að gerðar verði sérstakar ráðstafanir til að létta greiðslubyrði þeirra hafnarsjóða af löngum lánum, sem verst eru settir.

Eins og áður hefur komið fram í þessari greinargerð er greiðslubyrði fjölmargra hafnarsjóða af lánum til hafnarframkvæmda óhæfilega þung. Gerir nefndin tillögur um, að þessi byrði verði létt, eftir því sem eðlilegt getur talizt, af þeim hafnarsjóðum, sem verst eru settir. Miðar nefndin við, að ríkissjóður yfirtaki að fullu hluta af skuldum þessara hafnarsjóða eftir reglum, sem samgönguráðuneytið gerir tillögur um til fjárveitinganefndar og Alþingis. Sé í þessum reglum m. a. tekið tillit til greiðslugetu hafnarsjóðanna og fólksfjölda viðkomandi byggðarlaga.

Ekki gerir nefndin tillögur um, hversu hárrí fjárhæð þessi aðstoð skuli nema, en bendir á, að sérstakt framlag á fjárlögum til greiðslu eftirstöðva framlaga ríkissjóðs til hafnarmannvirkja (halafé), sem nemur á fjárlögum þessa árs 25.2 millj. kr., verður síðast tekið inn á fjárlög 1973. Ætti því að mega líta á afborgana- og vaxta- greiðslur af lánum, sem ríkissjóður myndi taka í þessu skyni, sem nokkurs konar framhald af greiðslu eftirstöðvanna.

Auk þeirra þriggja meginbreytinga, sem gerð hefur verið grein fyrir hér að framan og nefndin leggur til að gerðar verði á hafnalögnum, hefur nefndin við endurskoðun sína gert ýmsar breytingar til lagfæringar á lögnum, og er gerð sérstök grein fyrir þeim hér á eftir með aithugasemdum við hverja lagagrein. Sumar þessara breytinga eru gerðar samkvæmt ábendingum hafnamálastjóra og Hafnasambands sveitarfélaga.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Orðið „mála“ úr heiti ráðuneytisins er fellt niður í samræmi við lög nr. 73/1969, um Stjórnarráð Íslands.

Um 2. gr.

Greinin er óbreytt frá gildandi lögum að öðru leyti en því, að 4. mgr. er felld niður, en efni hennar er að finna í 28. gr. þessa frumvarps.

Um 3. gr.

Felld er niður úr gildandi lögum setningin: „Sé um að ræða hafnarframkvæmdir, sem styrktar eru samkvæmt 1. tölulið 6. gr. laganna, getur Hafnamálastofnunin ákveðið, að hún annist framkvæmdirnar“.

Í staðinn er tekin inn í greinina heimild fyrir ráðherra til að veita bæjar- eða sveitarfélagi leyfi til að hafa á hendi eigin hafnarframkvæmdir, þar með talin hönnun framkvæmda. Svipað ákvæði var í frumvarpi til hafnalaga 1967, en var þá fellt niður í meðförum Alþingis. Aðalmunurinn er sá, að þar var gert ráð fyrir, að hafnamálastjóri veitti leyfið með samþykki ráðherra, en eðlilegra er, að valdið sé í höndum ráðherra.

Í 4. mgr. er gert ráð fyrir, að verkefni við hafnargerðir verði falin verktökum að svo miklu leyti sem hagkvæmt þykir, og er það í samræmi við lög nr. 63/1970, um opinberar framkvæmdir. Í mörgum tilvikum er hins vegar um framkvæmdir að ræða, sem krefjast sérhæfðs tækjakosts, svo sem dýpkunarskipa á borð við Gretti og Hák, sem hérlendis eru einungis í eigu Hafnamálastofnunarinnar. Aflaði nefndin sér upplýsinga um það frá hafnamálastjóra, hvaða tæki mættu teljast sérhæfð í þessu sambandi, og fylgja upplýsingar hans um það hér á eftir í fylgiskjali IV.

Með breytingum á 3. gr. er þannig stefnt að því, að bæjar- og sveitarfélög geti átt aukinn beinan hlut að hafnarframkvæmdum, svo og að leitað sé útboða í verk, sem ætti að jafnaði að leiða af sér sparnað og hagræðingu í framkvæmdum.

Um 4. gr.

Lagt er til, að núverandi 4. gr. verði skipt. Í henni eru nú ósamstæð ákvæði og eðlilegt, að kaflinn hefjist á því, að skýrgreint sé, hvað teljist til hafnargerða. Í 4. gr. frv. eru því 3. og 4. mgr. í 4 gr. núgildandi laga óbreyttar að öðru leyti en því, að teknar eru inn hafnarvogir og flotkvíar.

Um 5. gr.

Hér er tekin upp óbreytt 1. mgr. í 4. gr. gildandi laga, en 2. mgr. er breytt með tilliti til núgildandi 8. gr. Er 8. gr. jafnframt felld niður.

Um 6. gr.

Greinin er að mestu leyti samhljóða 5. gr. gildandi laga. Þó er 4. tl. nýr, og er settur til að skapa aukið aðhald, svo að ekki séu ákveðnar framkvæmdir, sem viðkomandi sveitarfélag geti fyrirsjáanlega ekki risið undir. 5. tl. er gerður skýrari en samsvarandi liður (4. tl.) í núgildandi lögum. Þykir eðlilegt, að þessi takmörkun sé í lögnum, enda þótt hún sé ekki raunhæf í framkvæmd eins og afkomu hafnarsjóðanna er nú háttað, nema gagnvart Reykjavíkurböfn. Í 6. tl. er gert ráð fyrir, að „venjulegt viðhald hafnarmannvirkja“ sé nánar skýrgreint í reglugerð, enda verður að tryggja það eftir föngum, að viðhald sé ekki vanrækt svo, að tjón hljóttist af. Jafnframt þurfa að vera sem gleggst mörk milli viðhalds og endurbóta.

Fyrir 8. tl. þykir nefndinni rétt að gera grein með orðum nefndarinnar, sem vann að frv. til núgildandi laga, en í athugasemdum hennar segir svo:

„Skilyrði það, er síðast var nefnt, kemur í stað upptalningarinnar á hafnargerðar- og lendingarbotastöðum í gildandi lögum. Samkvæmt lögum eru þessir staðir nú 113 talsins. Hefur nýjum stöðum verið bætt inn í lögin smátt og smátt með laga-breytingum á Alþingi. Um suma þá staði, sem nú eru í lögum, er það að segja, að þar hafa engar hafnarframkvæmdir átt sér stað, og ekki líklegt, að af þeim verði fyrst um sinn. Þeir hafnarsjóðir, sem þegar hafa byrjað á framkvæmdum, eiga rétt til stuðnings samkv. þessu frv., að öðrum skilyrðum uppfylltum. En ef hefja skal hafnargerð með stuðningi ríkisins, er gert ráð fyrir, að Alþingi ákveði það með byrjunarfjárveitingu.“

Um 7. gr.

Á þessari grein er sú mikilsverða breyting gerð frá gildandi lögum, að ríkissjóður greiðir nú 75% stofnkostnaðar við bryggjur og viðlegukanta, svo og siglingamerki.

Hins vegar greiðir ríkissjóður áfram 40% stofnkostnaðar við dráttarbrautir og flot- og þurrkvíar. Þessar framkvæmdir hafa sérstöðu að því leyti, að þær koma ekki til greina nema á örfáum stöðum; fyrirtækin eru að jafnaði ekki rekin af hafnarstjórn, heldur leigð út til reksturs og veita fjölda manns atvinnu og skapa viðkomandi sveitarfélagi á þann hátt tekjur.

Löndunarkranar, en það orð er skýrara en í núgildandi lögum, þar sem aðeins er talað um „krana“, svo og hafnsögubátar njóta einnig áfram 40% ríkisstyrks, enda er hér um að ræða kostnað, sem nátengdur er rekstri hafnarinnar. Rétt þótti að taka hér einnig með hafnarvogir sem styrkhæfar framkvæmdir.

Um 8. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 7. gr. gildandi laga, nema 3. mgr., sem er ný og skýrir sig sjálf.

Um 9. gr.

Óbreytt frá núgildandi lögum.

Um 10. gr.

Greinin er efnislega hliðstæð 10. gr. núgildandi laga. Með nokkrum orðalagsbreytingum hefur verið stefnt að því að gera sum ákvæði greinarinnar ákveðnari en nú er.

Samkvæmt ákvæði 4. mgr. er nú gert ráð fyrir, að hafnargerðaáætlunin verði lögð fyrir sameinað Alþingi sem þingsályktunartillaga, en ekki eins og nú er aðeins til leiðbeiningar varðandi fjárútteganir og framkvæmd þessara mála. Að áliti nefndarinnar hlýtur áætlunin við þessa breytingu þinglegri meðferð en ella og þar af leiðandi fastara form og aukid gildi.

Um 11. gr.

Óbreytt frá núgildandi lögum.

Um 12. gr.

Í gildandi lögum eru í 1. tl. ákvæði um álagningu „hafnargjalda“, og eru þá vörugjöldin talin með skipagjöldunum. Þar sem verulegur eðlismunur er á vörugjöldum og skipagjöldum, er 1. tl. gildandi laga nú skipt í tvennt, þannig að vörugjöldin koma undir sérstakan tl. Auk lestagjalds og bryggjugjalds falla hafnsögu-gjöld og önnur þjónustugjöld, svo sem vatnsskattur, undir skipagjöld. Gjöld þau, sem talin eru í liðum 3—5, eiga aðeins við í sumum höfnum, og þurfa að koma nánari ákvæði um það í reglugerð fyrir viðkomandi höfn, hver þessara gjalda sé heimilt að leggja þar á. Í grg. með frv. til núgildandi hafnalaga er gert ráð fyrir, að aðrar gjaldategundir en þær, sem nefndar eru í 12. gr., falli niður, og skal hér enn undirstrikað, að svo verði gert, en nokkur misbrestur mun vera á því.

Þar sem talað er um brúttóstærð skipa í gr., er átt við lögskipaða alþjóðamælingu. Ef um skip er að ræða, sem hefur tvöfalda mælingu, gildir sú brúttórúmllestærð, sem hærri mælist við komu skips til hafnar eða brottför úr höfn.

Undanþáguákvæðinu hefur nú verið breytt lítillega, þannig að gert er ráð fyrir, að bryggjugjald verði innheimt af skemmtiferðaskipum, er þau koma að bryggju, og hálf lestagjald.

Bætt er við heimild í gr. fyrir hafnarstjórn til að halda eftir skráningar- og þjóðernisskírteinum skips til tryggingar greiðslu skipagjalda. Hefur þessi heimild verið sett í ýmsar hafnarreglugerðir, enda þótt hún ætti ekki stoð í hafnalögum.

Enn fremur er sett inn heimild til að auðvelda innheimtu vörugjalda.

Samkvæmt næstsiðustu mgr. skal stefnt að því að samræma gjaldskrár hafnanna eftir því sem unnt er, en það ætti einnig að hafa einföldun þeirra í för með sér, sérstaklega að því er varðar vörugjöldin. Hefur Hafnasamband sveitarfélaga lagt mikla áherzlu á þetta mál. Enn fremur er gert ráð fyrir, að gjöldin verði endurskoðuð ekki sjaldnar en á fjögurra ára fresti, en verulegur misbrestur hefur verið á því, að gjöldin hafi fylgt almennum verðbreytingum.

Um 13. gr.

Tekið er inn í gr. ákvæði um að hafnarsjóðir skuli undanþegnir sköttum til sveitarsjóða.

Um 14. gr.

Í núgildandi lögum er gert ráð fyrir, að áætlunin sé send fyrir 15. sept. ár hvert. Dagsetningin er óraunhæf, og er hér lagt til að miða við lok desembermánaðar í samræmi við ákvæði 46. gr. sveitarstjórnarlaga nr. 58/1961.

Um 15. gr.

Greinin er óbreytt frá gildandi lögum að öðru leyti en því, að kveðið er sérstaklega á um skyldu hafnarstjórna til að senda Hafnamálastofnuninni aðrar upplýsingar en reikningslegar, og er þá fyrst og fremst átt við fjölda þeirra skipa, sem um höfnina fara, uppskipað eða útskipað vörumagn, uppskipað aflamagn o. s. frv. Einnig er frestur til að skila reikningum hafnarsjóðs settur til loka apríl í stað marz.

Um 16. gr.

Ástæðulaust er, að hafnarstjórnnum sé skylt að leita samþykkis ráðuneytisins til ráðstöfunar húseigna, sem ekki hafa notið neins ríkisstyrks, nema um kaup sé að

ræða, enda virkt eftirlit með þessu atriði erfitt í framkvæmd. Er því lagt til, að ákvæði hér að lútandi sé sett inn í þessa grein.

Að eindreginni ósk hafnamálastjóra er loks sett í þessa grein ákvæði, sem skyldar hafnarstjórnir til að senda Hafnamálastofnuninni eftirrit fundargerða, sé þess óskað, enda auðveldar það stofnuninni að fylgjast með því, að ákvæði grein-
arinnar séu haldin.

Um 17.—18. gr.

Greinarnar eru óbreyttar frá gildandi lögum.

Um 19. gr.

Þessi grein er óbreytt frá gildandi lögum að öðru leyti en því, að nýr 3. liður er settur inn.

Ákvæði 3. tl., eins og hann er nú, hefur í framkvæmd verið túlkað þannig, að samkvæmt því hafa verið veittir styrkir vegna erfiðleika hafnarsjóða á að standa í skilum með afborganir og vexti af lánnum. Engar fastar reglur hafa gilt um þessar styrkgreiðslur.

Með breytingunni er gert ráð fyrir, að ríkisstyrkur til hafnarframkvæmda geti í sérstökum undantekningartilvikum komið allt upp í 90% af framkvæmdakostnaði.

Er miðað við, að með þeirri hækkun á ríkisframlagi til hafnargerða, sem gert er ráð fyrir í 7. gr., svo og þeirri viðbót, sem verst stæðu hafnarsjóðirnir gætu átt kost á samkvæmt 3. tl., geti hafnarsjóðirnir staðið undir þeim hluta, sem þeim er ætlaður.

Um 20. gr.

Lagt er til, að í stað þess að miða framlag ríkissjóðs við ákveðna fjárhæð, skuli miðað við ákveðna prósentu af árlegum fjárveitingum til hafnargerða. Fylgir framlagið þannig breytingum á hafnafjárveitingunum frá ári til árs. Er lagt til, að þetta hlutfall verði 12%, en þó aldrei lægra en 25 millj. kr. Auk þess getur sjóðurinn að sjálfsgöðu, eins og hingað til, aflað fjár til hafnargerða með eigin lántökum.

Um 21. gr.

Greinin er óbreytt frá gildandi lögum. Af lánsheimildinni höfðu í árslok 1971 verið notaðar um 120 millj. kr.

Um 22.—24. gr.

Greinar þessar eru óbreyttar frá gildandi lögum.

Um 25. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 26. gr.

Fellt er niður ákvæði um, að ákveða megi í reglugerð, að skipagjöld skuli tryggð með lögveði í skipi, enda er það ákvæði fyrir í 12. gr. Einnig er hér felld niður heimild ráðuneytisins til breytinga á gjaldskrá reglugerðar hjá þeim höfnum, sem í vanskilum eru við ríkisábyrgðasjóð, og er það í samræmi við breytinguna, sem gerð er í 12. gr. Í greinina er sett ákvæði um, að ráðuneytið geti ákveðið hafnsögu-
skyldu í hafnarreglugerð, að fengnum tillögum hafnarstjórnar. Þykir eðlilegt, að almenn heimild um þetta efni sé í lögnum, en jafnframt séu felld niður þau tvenn lög, sem nú eru í gildi um hafnsögu, sbr. 29. gr.

Um 27. gr.

Óbreytt frá gildandi lögum.

Um 28. gr.

Greinin er ný, nema að því er varðar reglugerð um starfssvið og skipulag Hafnamálastofnunarinnar, en það ákvæði er í 2. gr. gildandi laga. Sú reglugerð hefur þó aldrei verið sett.

Um 29.—30. gr.

Greinarnar skýra sig sjálfar.

Um ákvæði til bráðabirgða.

Rétt þykir, að ákvæði um, að létta greiðslubyrði hafnarsjóða vegna lána, sem þegar eru tekin, sé sett í lög in sem bráðabirgðaákvæði, enda er því aðeins ætlað að standa um takmarkaðan tíma. Sú aðstoð, sem veitt hefur verið í fjárlögum frá árinu 1970 í þessu skyni, hefur verið veitt gegnum Hafnabótasjóð, samkvæmt 19. gr., 3. tl.

Þar sem ætlunin er nú að koma fjárhag hafnanna á öruggan grundvöll, m. a. með mjög hækkuðu ríkisframlagi, á því ekki að vera þörf fyrir fast ákvæði í lögum um styrk til greiðslu afborgana og vaxta.“

Fylgiskjal I.

4. Rekstrarafkoma hafnanna.

Eins og áður getur, eru helztu tekjustofnar hafnarsjóðanna vörugjöld, lestagjöld og bryggjugjöld. Auk þess hafa margar hafnir verulegar leigutekjur af lóðum og mannvirkjum, t. d. dráttarbrautum. Enn aðrar hafa tekjur af hafnsögu, en þær munu 7 talsins.

Að meðaltali eru lestagjöld 8.2% heildartekna, bryggjugjöld 5.3%, vörugjöld 49.8% og hafnsöugjöld 5% fyrir þær 42 hafnir, sem gögnin ná til. Aðrar tekjur eru að meðaltali 31.7% heildartekna, en þar eru einkum taldar leigutekjur og dráttarbrautartekjur.

Samtals eru rekstrartekjur þeirra 42 hafna, sem í könnuninni eru, að upphæð 82.3 milljónir króna. Auk þess hefur verið aflað upplýsinga um tekjur Reykjavíkurhafnar og landshafnanna þriggja, Þorlákshafnar, Rifshafnar og Keflavíkur- og Njarðvíkurhafnarinnar. Heildartekjur þessara hafna nema 85.8 milljónum króna, þar af eru tekjur Reykjavíkurhafnar 72.5 millj. króna og landshafnanna 13.3 milljónir króna.

Í fylgiriti (6) er rekstraryfirlit nefndra 42 hafna, Reykjavíkur og landshafnanna. Þar eru tekjur sundurliðaðar á lestagjöld, bryggjugjöld, vörugjöld, hafnsöugjöld og aðrar tekjur.

Rekstrargjöldum er skipt í launakostnað, viðhaldskostnað, annan rekstrar- og vaxtakostnað. Skilin milli útgjaldaflokka eru þó ekki skýr. Þannig eru þess dæmi, að í launakostnaði séu tekin laun vegna viðhalds, t. d. hjá Reykjavíkurhöfn. Varðandi rekstrargjöldin er vert að benda á, að sú þjónusta, sem hafnirnar veita, er mjög mismunandi. Sums staðar er veitt hafnsaga, annars staðar ekki og dæmi eru þess, að hafnir reki hafnarkrana.

Sé litið á bein rekstrarútgjöld án fjármagnskostnaðar, þ. e. a. s. launakostnað, viðhaldskostnað og annan rekstrarkostnað, nema þau í heild 45.4 milljónum króna hjá hinum nefndu 42 höfnum, en 59.8 milljónum hjá Reykjavíkurhöfn og landshöfnunum. Þessi gjöld skiptast þannig í heild hjá höfnunum 42, að laun nema 39.9% þessa kostnaðar, viðhald 37.3% og annar kostnaður 28.8%. Hjá landshöfnunum og Reykjavíkurhöfn er hlutfall launakostnaðar hærra, eða 63%, en viðhald 29% og annar kostnaður 8% af beinum rekstrargjöldum án fjármagnskostnaðar.

Vaxtagjöld hafnanna 42 vegna ársins 1970 nema 44.3 milljónum króna, en landshafnanna og Reykjavíkurhafnar 41.3 milljónum króna.

Í heild má draga saman rekstraryfirlit þeirra hafna, sem upplýsingar liggja fyrir um, á eftirfarandi hátt:

	Hafnirnar 42	Landshafnir	Rvíkurh.	Alls
	M.kr.	M.kr.	M.kr.	M.kr.
Rekstrartekjur	82.3	13.3	72.5	168.1
Bein rekstrargjöld (án fjármagnskostn.)	45.4	11.2	48.6	105.2
Rekstrartekjur ÷ bein rekstrargjöld	36.9	2.1	23.9	62.9
Vaxtagjöld	44.3	25.4	15.7	85.4
Rekstrarjöfnuður	÷ 7.4	÷ 23.3	+ 8.2	÷ 22.5

Athyglisvert er að skoða, hve stór hundraðshluti rekstrartekna fer að meðaltali til hinna ýmsu rekstrarútgjalda. Í eftirfarandi töflu er sýnd í fyrsta lagi, hve mörg % af rekstrartekjum fara til beinna rekstrargjalda, í öðru lagi, hve mörg % fara í vaxtagreiðslur og loks, hve þessir liðir samanlagt eru mörg % af rekstrartekjum og hver greiðslujöfnuður reynist sem hundraðshluti af tekjunum.

	Hafnirnar 42	Landshafnir	Rvíkurh.	Alls
	%	%	%	%
Bein rekstrargjöld	55.2	84.2	67.0	62.6
Vaxtagjöld	53.8	191.0	21.7	50.8
Bein rekstrargjöld og vaxtagjöld	109.0	275.2	88.7	113.4
Rekstrarjöfnuður	÷ 9.0	÷ 175.2	+ 11.3	÷ 13.4

Af þessu sést, að 22.5 milljónir króna skortir upp á, að hafnirnar hafi fyrir beinum rekstrarútgjöldum og vaxtagjöldum af tekjum sínum, eða um 13.4% af heildartekjum. Er þá ekki farið að líta til afskrifta eða afborgana af lánum. Reykjavíkurhöfn hefur 8.2 m.kr. til þess að mæta þessum liðum, eða 11.3% af rekstrartekjum, landshafnirnar skortir 23.3 milljónir upp á að ná tekjum fyrir beinum rekstrargjöldum og vaxtagreiðslum, eða 175.2% af heildartekjum, og hafnirnar 42 skortir 7.4 milljónir til þess að ná greiðslujöfnuði þannig skilgreindum, eða 9.0% af heildartekjum.

Rekstrarafkoma er nokkuð misjöfn. Fyrir utan Reykjavík er rekstrarjöfnuður skástur í Vestmannaeyjum og á Akureyri, um 3 milljónir króna, og í Hafnarfirði og Grindavík um 2 milljónir króna. Verstur er rekstrarjöfnuðurinn, fyrir utan landshafnirnar, á Neskaupstað (÷ 3.2 m.kr.) og í Bolungarvík (÷ 2.6 m.kr.), en neikvæður rekstrarjöfnuður nálægt 1 m.kr. er hjá allmörgum höfnum (Eyrarbakka, Dalvík, Ísafirði, Ólafsvík, Patreksfirði, Sandgerði, Sauðárkróki, Siglufirði, Skagaströnd og Þingeyri).

Greinilegt er, að rekstrarafkoma hafnanna allra er mjög bágborin. Hrökkva tekjur þeirra hvergi nærri fyrir beinum rekstrarútgjöldum og vöxtum, hvað þá fyrir afskriftum eða lánaafborgunum.

5. Greiðslustaða hafnanna.

Í fyrri kafla var gerð grein fyrir rekstrartekjum og beinum rekstrargjöldum hafnanna.

Í þessum kafla verður gerð grein fyrir greiðslustöðu hafnanna og litið á lánaþyrði þeirra, afborganir og vexti, en í þessum liðum birtist fjármagnskostnaður þeirra.

Í fylgiriti (7) er sýnt greiðslufirlit hafnasjóðanna. Þar er þó einungis talin lánsupphæð fastra lána og afborganir af þeim, en aðeins vaxtagjöld af skammtíma-lánnum.

Helztu niðurstöður yfirlitsins má draga saman á svofelldan hátt:

5.1 Lán, afborganir og vextir.

	Hafnirnar 42	Landshafnir	Rvíkurh.	Alls
	M.kr.	M.kr.	M.kr.	M.kr.
Lánsupphæð fastra lána	544.0	189.8	135.1	868.9
Afborganir af föstum lánum	40.7	24.4	21.7	86.8
Vextir af föstum lánum	37.1 ²⁾	25.3	15.7 ¹⁾	78.1
Vextir af skammtímalánum, dráttarvextir og lántökuvextir	8.8 ²⁾	0.2	0.0	9.0
Samtals afborganir af föstum lánum og vaxta-kostnaður allur	86.6	49.9	37.4	173.9

Heildarupphæð fastra lána er 868.0 milljónir króna, en afborganir af þeim 86.8 milljónir, eða um $\frac{1}{10}$ hluti af lánsupphæðinni. Hafa má þetta hlutfall til viðmiðunar um meðallengd lánstímans. Hlutfall þetta er nokkuð mismunandi fyrir hinar ýmsu hafnir. Sé litið á þá þrjá hafnaflokka, sem hér eru nefndir, fæst hlutfallið $\frac{1}{13}$ hjá höfnunum 42, $\frac{1}{8}$ hjá landshöfnunum og $\frac{1}{6}$ hjá Reykjavíkurhöfn. Virðist þetta benda til, að lánstíminn sé tiltölulega stytstur hjá Reykjavíkurhöfn, en lengstur hjá höfnunum 42.

Vaxtabyrði af föstum lánum nemur 78.1 m.kr., eða um 9% af lánsupphæðinni. Hjá höfnunum 42 eru vaxtagjöld vegna fastra lána um 7% af lánsupphæð og hjá landshöfnunum um 13%.

5.2 Greiðslujöfnuður.

	Hafnirnar 42	Landshafnir	Rvíkurh.	Alls
	M.kr.	M.kr.	M.kr.	M.kr.
Rekstrartekjur að frádrögnum beinum rekstrargjöldum	36.9	2.1	23.9	62.9
Vaxtagjöld alls og afborganir af föstum lánum	86.6	49.9	37.4	173.9
Greiðslujöfnuður án afborgana af skammtímalánum	÷ 49.7	÷ 47.8	÷ 13.5	÷ 111.0

Af þessum yfirlitum sést, að greiðslustaða hafnanna er mjög slæm. Um 111 milljónir skortir upp á, að þær geti staðið undir vaxtagjöldum öllum og afborgunum af föstum lánum. Skortir 49.7 milljónir þar til hjá hinum 42 nefndu höfnum, 47.8 milljónir hjá landshöfnunum og 13.5 milljónir hjá Reykjavíkurhöfn.

Greiðslujöfnuður er nokkuð mismunandi hjá hinum ýmsu höfnum. Þó er varla hægt að segja, að þessi greiðslujöfnuður án afborgana af skammtímalánum sé neins staðar jákvæður.

Af þeim 46 höfnum, sem upplýsingar liggja fyrir um, er þessi greiðslujöfnuður einungis jákvæður hjá fimm höfnum, hjá fjórum þeirra er hann um og innan við 200 þúsund (Búðakauptúni, Grindavík, Húsavík og Hvammstanga), og hjá einni höfn (Akureyri) jákvæður um 750 þúsund. Heldur fer þó litið fyrir þessum jákvæða jöfnuði án afborgana af skammtímalánum, þegar litið er á stutt lán og lausaskuldir, því að þessar hafnir skulda 33.9 milljónir króna af því tagi (þar af Akureyrarhöfn 30.1 milljón kr.), eins og nánar mun vikið að síðar.

1) Vextir af skammtímalánum meðtaldir.

2) Mismunur á vaxtaupphæð greiðsluyfirlits og rekstraryfirlits er vegna Sandgerðis. Sandgerði greiddi vexti að upphæð 2 335 þús. kr. á árinu 1970, sbr. greiðsluyfirlit, en 1 548 þús. kr. af þeirri upphæð tilheyrði fyrri árum, en ekki rekstri ársins, þ. e. 87 þús. kr. af vaxtagreiðslum tilheyrðu árinu 1970, sbr. rekstraryfirlit. Sjá ath. á fylgiriti yfir greiðsluyfirlit.

Hjá þremur höfnum er greiðslujöfnuður án afborgana af föstum lánum neikvæður um meira en 10 milljónir króna (Þorlákshöfn, Reykjavíkurhöfn og Keflavík—Njarðvík), hjá tveimur höfnum (Rifshöfn og Neskaupstað) á bilinu 5—10 milljónir króna og hjá 18 höfnum milli 1 og 5 milljóna króna.

Í töflu (1) er sýnt yfirlit yfir greiðslujöfnuð án afborgana af skammtilánnum sundurliðað eftir landshlutum. Sams konar yfirlit er í töflu (2), þegar hafnir eru flokkaðar eftir rekstrartekjum.

Tafla 1.

Landshluti	Fjöldi hafna	Bezti greiðslujöfnuður		Versti greiðslujöfnuður		Meðal greiðslujöfnuður
		Þ.kr.	Höfn	Þ.kr.	Höfn	Þ.kr.
Faxaflói	3	÷ 859	Hafnarfj.	÷13 459	Reykjavík	÷6 371
Snæfellsnes	4	÷1 179	Grundarfj.	÷ 9 867	Rif	÷4 591
Vestfirðir	8	÷ 83	Hnífsdalur	÷ 3 939	Bolungarvík	÷1 356
Norðurland v.	6	68	Hvammst.	÷ 1 816	Sauðárkrókur	÷ 856
Norðurland e.	8	752	Akureyri	÷ 2 114	Dalvík	÷ 775
Austfirðir	10	3	Búðakaupt.	÷ 7 531	Neskaupstaður	÷1 153
Suðurland	4	÷ 108	Stokkseyri	÷20 801	Þorlákshöfn	÷5 804
Reykjanes	3	166	Grindavík	÷17 184	Keflavík	÷6 875

Tafla 2.

Rekstrartekjur	Fjöldi hafna	Bezti greiðslujöfnuður		Versti greiðslujöfnuður		Meðal greiðslujöfnuður
		Þ.kr.	Höfn	Þ.kr.	Höfn	Þ.kr.
10 m.kr.	4	752	Akureyri	÷13 459	Reykjavík	÷3 468
3—10 m.kr.	5	166	Grindavík	÷20 801	Þorlákshöfn	÷8 813
1—3 m.kr.	10	210	Húsavík	÷ 7 531	Neskaupst.	÷1 898
1 m.kr.	27	68	Hvammst.	÷ 9 867	Rifshöfn	÷1 264

Samkvæmt yfirlitum þessum er afkoman verst á Reykjanesi, við Faxaflóa og á Suðurlandi. Skást er hún á Norðurlandi. Miðað við rekstrartekjur sést, að stærstu hafnirnar (Reykjavík, Vestmannaeyjar, Hafnarfjörður og Akureyri) standa skást, en þær, sem eru í næsthæsta tekjuflokknum, eru í mjög slæmri stöðu. Meðaltalsgreiðslujöfnuður hafna með minna en 1 milljón í rekstrartekjur er öfugur sem nemur hærri upphæð en hæstu tekjum í flokknum, því að þær eru með ÷1.2 m.kr. að meðaltali í greiðslujöfnuð.

Athyglisvert er að skoða vaxtagjöldin og afborganir fastra lána í hlutfalli við tekjur. Á mynd 1 er gerð grein fyrir þessum hlutföllum og sýnd tíðni þessa hlutfalls. Hjá tveimur höfnum, Rifshöfn og Eyrarbakka, eru þessir póstar meira en tífaldar rekstrartekjur, eða yfir 1000% af rekstrartekjum. Tvær hafnir, Bolungarvík og Borgarfjörður, bera vaxtagjöld og afborganir fastra lána, sem eru á bilinu 6—8-faldar rekstrartekjur, átta hafnir hafa sams konar hlutfall á bilinu 3—6-faldar rekstrartekjur. Einungis 18 hinna 46 hafna hafa rekstrartekjur, sem eru meiri en vaxtagjöldin og afborganir fastra lána. Af þessum 18 höfnum eru aðeins 4, þar sem þessar greiðslur eru minni en 50% af rekstrartekjum.

Ljóst er, að einkum hinir fámennari staðir eiga einkar erfitt með að rísa undir mikilli lánabyrði.

Í töflu 3 er gerð grein fyrir afborgunum og vöxtum af föstum lánum á íbúa á hverri hinna 42 hafna.

Tafla 3.

Afborganir af föstum lánum + allir vextir á hvern íbúa á hverjum stað 1970.

Neskaupstaður	kr. 4 895.00	Skagaströnd	kr. 1 871.00
Bakkafjörður	— 4 683.00	Raufarhöfn	— 1 854.00
Þingeyri	— 4 577.00	Höfn í Hornafirði	— 1 821.00
Þórshöfn	— 4 477.00	Eskifjörður	— 1 626.00
Bolungarvík	— 3 928.00	Búðareyri	— 1 611.00
Eyrbakki	— 3 907.00	Flateyri	— 1 575.00
Sandgerði	— 3 748.00	Sauðárkrókur	— 1 359.00
Suðureyri	— 3 597.00	Súðavík	— 1 070.00
Ólafsvík	— 3 073.00	Vestmannaeyjar	— 1 029.00
Hrísey	— 3 041.00	Húsavík	— 1 014.00
Vopnafjörður	— 2 967.00	Stöðvarfjörður	— 973.00
Grindavík	— 2 844.00	Stokkseyri	— 734.00
Seyðisfjörður	— 2 764.00	Ísafjörður	— 696.00
Grundarfjörður	— 2 236.00	Siglufjörður	— 636.00
Stykkishólmur	— 2 164.00	Akureyri	— 639.00
Ólafsfjörður	— 2 107.00	Blönduós	— 588.00
Dalvík	— 2 018.00	Hafnarfjörður	— 563.00
Akranes	— 1 984.00	Búðakauptún	— 359.00
Patreksfjörður	— 1 954.00	Grimsey	— 317.00
Hofsós	— 1 943.00	Hvammstangi	— 283.00
Borgarfjörður eystri	— 1 940.00		

5.3 Skammtímalán og áhrif þeirra á greiðslustöðu.

Í þessum kafla hefur hingað til einungis verið tekið tillit til afborgana af föstum lánum, en lítið fram hjá skammtímalánum. Orsökina er m. a. sú, að afborgunarkjör þeirra eru óupplýst.

Í fylgiriti 8 er sýnt yfirlit yfir lausaskuldir hafnanna og stutt lán. Samkvæmt því nema þessi lán og skuldir um 121 m.kr. Hæstu skammtímalánin bera Akureyrarhöfn (30.1 m.kr.), Vopnafjörður (11.7 m.kr.), Neskaupstaður (10.4 m.kr.) og Akranes (8.5 m.kr.). Landshafnirnar hafa litlar sem engar lausaskuldir, en Reykjavíkurböfn skuldar 17.6 millj. króna í stuttum lánum. Kemur það ekki fram á yfirlitinu.

Sé gert ráð fyrir, að lán þessi greiðist á 3—4 árum, ætti afborgun að nema 30—40 milljónum króna á ári. Miðað við þetta er greiðslujöfnuður hafnanna neikvæður um 140—150 milljónir króna og vantar því þá upphæð í árlegar tekjur eða styrki til þess, að þær geti staðið við skuldbindingar sínar af því, sem þegar hefur verið framkvæmt. Þessi upphæð nemur um 2.3-földum rekstrartekjum að fráðregnum beinum rekstrargjöldum, eða nær sömu upphæð og öllum rekstrartekjum hafnanna. Ætti þannig að mæta þessum skuldbindingum öllum af rekstrartekjum einum, þyrfti nær tvöföldun rekstrartekna hafnanna.

Heildarskuldir hafnanna 46 námu samkvæmt þessu um s. l. áramót 1007.5 milljónum króna. Á móti kemur vangreitt ríkisframlag. Samkvæmt upplýsingum Hafnamálastofnunarinnar nam það 37.7 milljónum króna um s. l. áramót. Í fylgiriti (9) er gerð grein fyrir sundurliðun þess á einstakar hafnir. Ljóst er, að þótt hafnirnar eigi þessa innistæðu í ríkisframlögum, mun það þó engan veginn hrökkva til þess að koma hafnarsjóðum á réttan kjöl, þar sem þessi innistæða nemur einungis um 25% af hinum neikvæða greiðslujöfnuði hafnanna, þegar gert er ráð fyrir 3—4 ára lánstíma á stuttum lánum.

Sé miðað við 3—4 ára afborgunartíma á stuttum lánum, má gera svofellt yfirlit yfir greiðslustöðu hafnanna:

	Hafnirnar 42	Landshafnir	Rvíkurh.	Alls
	M.kr.	M.kr.	M.kr.	M.kr.
Rekstrartekjur	82.3	13.3	72.5	168.1
Bein rekstrargjöld	45.4	11.2	48.6	105.2
Vaxtagjöld	45.9	25.5	15.7	87.1
Afborgun fastra lána	40.7	24.4	21.7	86.8
Afborgun stuttra lána (áætlun)	35.0	0.0	5.0	40.0
Greiðslujöfnuður alls með tilliti til afborgana af löngum og stuttum lánnum	÷ 84.7	÷ 47.8	÷ 18.5	÷ 151.0

5.4 Versnandi afkoma.

Athyglisvert er að líta á, hvernig staða hafnanna hefur versnað á undanförunum árum. Vita- og hafnamálastofnunin tók saman yfirlit yfir afkomu og efnahag hafnarsjóða í árslok 1965. Séu niðurstöður þessa yfirlits fyrir títtnefndar 42 hafnir bornar saman við gögnin um afkomu hafnanna á árinu 1970, sést glögg, hve mjög hefur hallað undan fæti.

Helztu niðurstöður þessa samanburðar má draga saman á eftirfarandi hátt:

	1965	1970	Aukning
	M.kr.	M.kr.	%
Rekstrartekjur	58.1	82.3	41.7
Bein rekstrargjöld	23.6	45.4	92.4
Afborganir og vextir af föstum lánnum	35.0	77.8	122.3
Bráðabirgðalán og lausaskuldir	40.5	121.0	198.7
Vangreitt ríkisframlag	39.3	37.7	÷ 4.0

Samkvæmt þessu hafa bein rekstrargjöld vaxið rúmlega helmingi örar en rekstrartekjur. Á nefndu fimm ára tímabili vaxa rekstrartekjur um 41.7% en bein rekstrargjöld um 92.4%. Afborganir og vextir af föstum lánnum hafa rúmlega tvöfaldast og er þó greinilega minnkandi hlutfall af rekstrartekjum, sem mætt getur þessum pósti, sbr. það, sem að framan er sagt um þróun rekstrartekna og heinna rekstrargjalda. Við liðinn vextir og afborganir af föstum lánnum er þó það að athuga, að talan frá 1965 er áætlunartala, sem miðast við 15 ára afborgunartíma og 8% vexti á föstum lánnum. Kann því að skeika hér nokkru. Í samræmi við hina óhagstæðu þróun fyrrnefndra liða hafa stutt lán nær þrefaldast að fjárhæð á tímabilinu. Á hinn bóginn eru vangreidd ríkisframlög nokkru lægri árið 1970 en þau voru árið 1965.

6. Hafnarframkvæmdir og afborganir og vextir af föstum lánnum næstu árin.

Í fylgiriti (10) er sundurliðun á kostnaði við hafnarframkvæmdir síðustu þrjá áratugin. Allar tölur eru á verðlagi hvers tíma. Yfirlitið sýnir kostnað við hverja höfn. Reykjavíkurhöfn, Straumsvíkurhöfn og landshafnir eru ekki meðtaldar.

Heildarniðurstöður eru þessar:

	M.kr.
1940—1965	698.2
1966	120.8
1967	111.4
1968	142.8
1969	136.7
1970	138.6
Alls	1 348.5

Í mestan kostnað hefur verið lagt í Akureyrarhöfn 105.5 milljónir króna, í Akraneshöfn 89.1 milljón króna og Vestmannaeyjahöfn 87.6 milljónir króna.

Á eftirtöldum höfnum hefur verið unnið að hafnarframkvæmdum fyrir meira en 15 milljónir króna á undanfórnum fimm árum:

	M.kr.
Akraneshöfn	22.4
Akureyrarhöfn	85.1
Bolungarvíkurhöfn	21.6
Grindavíkurhöfn	28.3
Hafnarfjarðarhöfn	35.2
Höfn í Hornafirði	32.5
Neskaupstaðarhöfn	34.3
Ólafsvíkurhöfn	27.1
Seyðisfjarðarhöfn	19.5
Vestmannaeyjahöfn	32.7
Vopnafjarðarhöfn	40.6
Þórshöfn	16.4

Til framkvæmda við þessar 12 hafnir hafa farið um 60% af heildarkostnaði á tímabilinu við þær hafnir, sem yfirlit þetta nær til.

Í fylgiriti (11) er gerð grein fyrir afborgunum og vaxtagreiðslum næsta áratuginn af föstum lánum. Á yfirlitið vantar upplýsingar um landshafnirnar.

Heildarniðurstöður eru þessar:

	Afborganir og vaxtagjöld	
	Hafnirnar 42	Reykjavík
	M.kr.	M.kr.
1971	82.5	39.2
1972	93.1	38.2
1973	89.4	32.3
1974	86.0	26.3
1975	78.6	18.2
1976	74.6	13.3
1977	70.3	8.4
1978	65.2	7.8
1979	59.3	2.3
1980	51.9	2.2

Heildarútgjaldabyrði hinna 42 hafna í vaxtagjöld og afborganir af nú áhvilandi lánum er því meiri hvert árána 1972—1974 heldur en á árinu 1971. Á árinu 1970 er þessi liður 76.3 milljónir króna. Vex hann þannig um 6,2 milljónir á árinu 1971 og aðrar 10.6 milljónir króna á árinu 1972, en fer síðan heldur lækkandi. Mun því fjárförf hafnanna vaxa sem þessu nemur á næstu árum umfram þær áætlanatölur fyrir árið 1970, er grein var fyrir gerð í kafla 5.

Hæstu liði af þessu tagi á næstu árum bera Akureyri (8—9 milljónir króna), Bolungarvík (4—6 milljónir króna), Vestmannaeyjar (5 milljónir króna) og Hafnarfjörður (5 milljónir króna).

Fylgiskjal III.

Greiðslufirlit hafnarsjóða við árslok 1970 (þús. kr.).

Hafnir	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Rekstrar- tekjur	Rekstrar- gjöld án vaxta og afb.	1+2	Föst lán	Árið 1970 Afborganir	Vextir af föstum lánnum	(Ath.) Vextir af stuttum lánnum, dr.vextir og lántökukostn.	5+6+7	3+8
1 Akranes	5 979	2 367	3 612	39 801	5 040	2 640	728	8 408	+ 4 796
2 Akureyri	10 882	3 268	7 614	30 179	2 197	2 453	2 212	6 862	+ 752
3 Bakkafjörður	51	10	41	4 007	122	159		281	+ 240
4 Blönduós	475	115	360	1 542	178	148	79	405	+ 45
5 Bolungarvík	528	602	+ 74	37 760	1 291	1 986	588	3 865	+ 3 939
6 Borgarfj.-eystri	108	157	+ 49	3 985	284	234	230	748	+ 797
7 Búðakauptún	520	259	261	775	118	119	21	258	+ 3
8 Búðareyri	836	38	798	5 727	427	(6+7) 509		936	+ 138
9 Dalvík	759	728	31	13 891	1 307	803	35	2 145	+ 2 114
10 Eakifjörður	2 228	862	1 366	9 224	707	812	?	1 519	+ 153
11 Eyrarbakki	191	185	6	16 166	867	818	323	2 008	+ 2 002
12 Flateyri	351	130	221	10 618	23	611	73	707	+ 486
13 Grímsey	31	38	+ 7	74	16	8	3	27	+ 34
14 Grindavík	4 527	1 048	3 479	21 013	1 639	1 540	134	3 313	+ 166
15 Grundarfjörður	967	802	165	6 823	507	580	257	1 344	+ 1 179
16 Hafnarfjörður	10 648	6 053	4 595	26 537	3 059	1 810	585	5 454	+ 859
17 Hnfsdalur	78	161	+ 83						+ 83
18 Hofsó	156	64	92	4 472	206	310	28	544	+ 452
19 Hrísey	327	179	148	6 243	367	402	113	882	+ 734
20 Húsavík	2 987	753	2 234	12 106	1 137	801	86	2 024	+ 210
21 Hvammstangi	191	20	171	166	28	(6+7) 75		103	+ 68
22 Höfn í Hornafirði	2 674	1 062	1 612	7 626	800	768	67	1 635	+ 23
23 Ísafjörður	3 926	3 506	420	20 794	459	940	469	1 868	+ 14 48
24 Neskaupstaður	2 892	2 850	42	37 849	4 359	2 933	281	7 573	+ 7 531
25 Ólafsfjörður	586	367	219	15 405	898	592	790	2 280	+ 2 061
26 Ólafsvík	1 641	493	1 148	20 674	1 530	1 122	403	3 055	+ 1 907
27 Patreksfjörður	1 105	826	279	19 518	650	1 168 ¹⁾	113	1 931	+ 1 652
28 Raufarhöfn	207	326	+ 119	4 423	345	(6+7) 482		827	+ 946
29 Sandgerði	1 495	1 640	+ 145	11 612	1 128	2 335 ²⁾	?	3 463	+ 3 608
30 Seyðisfjörður	1 755	665	1 090	16 128	1 188	1 258	?	2 446	+ 1 356
31 Sauðárkrúkur	892	542	350	19 381	978	(6+7) 1 188		2 166	+ 1 816
32 Siglufjörður	1 877	2 052	+ 175	6 838	499	468	407	1 374	+ 1 549
33 Skagaströnd	374	716	+ 342	6 167	ca. 300	ca. 482	ca. 219	ca. 1 001	+ 1 343
34 Stokkseyri	342	163	179	2 383	117	143	27	287	+ 108
35 Stykkishólmur	2 570	1 746	824	13 393	1 075	1 040	120	2 235	+ 1 411
36 Stöðvarfjörður	308	107	201	1 806	140	103	8	251	+ 50
37 Súðavík	71	31	40	2 246	52	161		213	+ 173
38 Suðureyri	512	172	340	13 051	716	917		1 633	+ 1 293
39 Vestmannaeyjar	14 581	9 557	5 024	24 508	3 308	2 022	?	5 330	+ 306
40 Vopnafjörður	598	289	309	15 766	1 055	473	?	1 528	+ 1 219
41 Þingeyri	406	375	31	12 697	573	863	372	1 808	+ 1 777
42 Þórs höfn	640	84	556	20 647	1 042	789		1 831	+ 1 275
	82 272	45 408	36 864	544 021	40 732	37 065	8 771	86 568	+ 49 704

1) Patreksfjörður greiddi 1 388 þús. kr. í vexti á árinu 1970, þar af voru greiddar 1 095 þús. kr. af föstum lánnum (átti að vera 1 168 þús. kr.) og ca. 180 þús. kr. vanskilavextir, það sem eftir var 113 þús. kr. var greitt í dr.vexti og vexti af bráðab.lánnum. Innifalin í afborgunarupphæðinni 650 þús. kr. eru 74 þús. kr. vanskilafb.

2) Á árinu 1970 voru greiddir, ásamt vöxtum ársins 1970, vanskilavextir, 1 548 þús. kr. frá árunum 1966, 1967, 1968 og 1969, en þeir höfðu ekki verið gjaldfærðir áður. Vextir af föstum lánnum fyrir árið 1970 voru að upphæð 787 þús. kr. Miðað við þá upphæð setti niðurstaðan í dálki 9 að vera + 1 915 þús. kr. (Ath.) Upphæðir í 7. dálki (vextir af stuttum lánnum o. s. frv.) eru mismunur á vaxta upphæðum sem nefndar eru í rekstrarreikningi og þeim sem eru á lánaskrá. Verður að taka þeim tölum með varð þar eð í einstaka tilvikum geta vanskila vextir fyrri ára verið fölgirnir í þeim vaxtaupph. sem nefndar eru í rekstrarreikningi.

Keflav.—Njarðv.	8 619	8 583	36	65 076	6 930	10 053	237	17 220	+ 17 184
Rifshöfn	710	699	11	47 386	3 945	5 933		9 878	+ 9 867
Þorlákshöfn	3 996	1 927	2 069	77 290	13 470	9 400		22 870	+ 20 801
Reykjavík	72 520	48 564	23 956	135 118	21 756	(6+7) 15 659		37 415	+ 13 459
	85 845	59 773	26 072	324 870	46 101	41 045	237	87 383	+ 61 311

Fylgiskjal IV.

Upplýsingar frá hafnamálastjóra um sérhæfðan tækjakost til hafnargerða.

Reykjavík, 25. febrúar 1972.

Að ósk nefndar, er skipuð var til endurskoðunar hafnalaga, sendi ég eftirfarandi upplýsingar:

Vinnutæki, sem teljast mega sérhæfð vegna hafnargerða og eðlilegt er að séu í eigu Hafnamálastofnunar ríkisins:

- 1) Tæki til grjótvinnslu og neðansjávarsprenginga:
Lofthjökkur.
Bortæki, borvagnar, borstólar.
Grjótflutningsbílar.
Borfleki á fótum.
Lyftitæki (mjög stórir kranar).
- 2) Tæki til rekstrar staura og þilja:
Loft- og/eða gufulóð, mismunandi stærðir.
Gufu „generator“.
Rambbukkar.
Fallhamrar.
Lyftitæki (stórir kranar).
- 3) Dýpkunartæki:
Stórir lyftikranar.
Grafskóflur (grabbar, mismunandi stærðir og gerðir).
Sanddæla (Hákur).
Fleki með grafkrana og á fótum.
Grafskip (Grettir).
- 4) Tæki til neðansjávarvinnu:
Köfunarbúningar og dælur.
Tæki til blöndunar köfunarlofts.
Affbrýstiklefi.
Köfunarhylki til djúpkafera.
Sérhæfð verkfæri til neðansjávarvinnu (sjónvarpstæki).
- 5) Ýmis tæki:
Vatnsdælur af mismunandi stærðum og gerðum.
Minni vélknúin smíðaáhöld (borar, sagir) til bryggjusmíða.
Mælitæki, bátar, smáflekar; „Colcrate“-tæki.

Áðurnefnd tæki eru nú að nokkru í eigu Hafnamálastofnunarinnar, en að nokkru er vöntun þeirra afar bagaleg, þannig, að lögð er mikil áherzla á að útvega þau.

Fjöldi eininga af hverri tegund getur verið mjög misjafn, en almennt er aðeins um fá tæki að ræða; oft er meginatriðið, að verkfærið sé til í landinu þegar á þarf að halda.

Mjög oft ræðst gerð mannvirkis að meira eða minna leyti af þeim tækjum, sem völ er á til framkvæmdarinnar, en ekki öfugt. Sérstaklega á þetta við um minni verk. Er því afar áriðandi, að fullkomin vitneskja sé fyrir þeim aðilum, er hanna hafnir, um, hverjir tækjamöguleikar séu í landinu.

Fylgiskjal V.

Afborganir og vextir af áhvílandi hafnalánnum fyrir árin 1971—1980.

Hafnir	1971		1972		1973		1974		1975						
	Afb.	Vextir	Alls	Afb.	Vextir	Alls	Afb.	Vextir	Alls	Afb.	Vextir	Alls			
Akranes	5 112	2 941	8 053	6 342	3 132	9 474	6 280	2 657	8 937	6 287	2 186	8 473	2 295	1 713	4 008
Akureyri	2 263	2 371	4 634	2 662	2 750	5 412	2 654	2 521	5 175	2 653	2 295	4 948	2 653	2 067	4 720
Bakkafjörður	280	353	613	303	329	632	305	301	606	317	274	591	320	246	566
Blönduós	176	134	312	178	118	296	178	103	281	178	88	266	170	73	243
Bolungarvík	1 564	2 704	4 268	3 027	3 453	6 480	3 143	3 218	6 361	3 294	2 981	6 275	3 458	2 733	6 191
Borgarfj. eystri	300	260	560	375	240	615	374	214	588	362	188	550	351	162	513
Búðakauptún	118	103	221	118	87	205	98	72	170	98	58	156	98	45	143
Búðareyri	407	338	745	424	310	734	440	265	705	458	235	693	475	205	680
Dalvík	886	980	1 866	1 077	1 052	2 129	1 077	965	2 042	1 076	876	1 952	1 078	786	1 864
Eskifjörður	780	656	1 436	790	590	1 380	800	524	1 324	810	458	1 268	820	392	1 212
Eyrbakkí	993	1 183	2 176	1 428	1 334	2 762	1 436	1 252	2 688	1 445	1 155	2 600	1 454	1 049	2 503
Flateyri	240	646	886	588	605	1 193	665	665	1 230	708	521	1 229	750	475	1 225
Grímsey	16	7	23	16	6	22	12	4	16	10	3	13	10	2	12
Grindavík	1 765	1 707	3 472	1 844	1 650	3 494	1 842	1 489	3 331	1 843	1 327	3 170	1 802	1 272	3 074
Grundarfjörður	490	340	830	433	306	739	436	268	703	438	232	670	384	184	568
Hafnarfjörður	2 632	1 924	4 556	3 033	2 299	5 332	3 032	2 069	5 101	3 005	1 839	4844	3 014	1 608	4 622
Hnífsdalur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hofsós	339	393	732	341	364	705	339	333	872	340	305	645	340	275	615
Hrísey	468	515	983	463	473	936	469	434	903	475	393	868	481	351	832
Húsavík	1 138	800	1 938	1 249	932	2 181	1 246	862	2 108	1 176	777	1 953	1 153	712	1 865
Hvammstangi	77	84	161	77	77	154	78	70	148	67	63	130	61	57	118
Höfn	739	678	1 417	932	897	1 829	919	812	1 731	910	728	1 638	892	645	1 537
Ísafjörður	555	1 449	2 004	703	1 405	2 108	921	1 344	2 265	1 243	1 277	2 520	1 596	1 181	2 777
Neskaupstaður*)	4 291	2 981	7 272	3 689	2 654	6 343	3 104	2 383	5 487	3 014	2 129	5 143	3 025	1 881	4 906
Ólafsfjörður	788	1 035	1 823	1 323	975	2 298	1 312	879	2 191	1 260	782	2 042	1 219	692	1 911
Ólafsvík	1 397	1 403	2 800	1 878	1 744	3 622	1 890	1 596	3 486	1 883	1 447	3 330	1 881	1 299	3 180
Patreksfjörður	1 034	1 213	2 247	1 565	1 339	2 904	1 644	1 217	2 861	1 697	1 101	2 798	1 738	985	2 723
Raufarhöfn	325	371	696	445	348	793	458	317	775	473	282	755	488	226	714
Sandgerði	1 145	770	1 915	1 163	694	1 857	1 181	616	1 797	1 186	538	1 724	1 165	460	1 625
Sauðárkrókur	1 204	1 440	2 844	1 586	1 346	2 932	1 595	1 223	2 818	1 608	1 101	2 709	1 622	977	2 599
Seyðisfjörður	1 148	1 136	2 284	1 149	1 050	2 199	1 148	963	2 111	1 148	882	2 030	1 149	791	1 940
Siglufjörður	501	480	981	639	441	1 080	642	394	1 036	645	331	976	649	286	935
Skagaströnd	250	400	650	386	414	800	385	380	765	386	346	732	386	312	698
Stokkseyri	192	261	453	234	270	504	232	247	479	233	225	458	233	204	437
Stykkishólmur	903	1 000	1 903	1 110	934	2 044	1 083	852	1 935	1 077	771	1 848	1 064	692	1 756
Stöðvarfjörður	136	134	270	280	266	566	279	262	541	231	239	520	279	215	494
Súðavík	68	140	208	498	672	1 170	554	628	1 182	563	587	1 150	572	548	1 120
Suðureyri	960	1 013	1 973	1 102	949	2 051	1 295	868	2 163	1 460	753	2 213	1 394	655	2 049
Vestmannaeyjar	3 357	1 727	5 084	2 623	2 423	5 046	2 629	2 225	4 854	2 637	2 003	4 640	2 518	1 781	4 299
Vopnafjörður	1 269	1 597	2 866	1 626	1 495	3 121	1 606	1 368	2 974	1 597	1 243	2 840	1 608	1 118	2 726
Vingeyri	1 014	816	1 830	1 095	757	1 852	1 153	686	1 839	1 212	612	1 824	1 277	532	1 809
Þórshöfn	1 220	1 466	2 686	1 759	1 380	3 139	1 771	1 258	3 029	1 758	1 133	2 891	1 744	1 011	2 755
Samtals	42 522	39 949	82 471	50 553	42 580	93 133	50 704	38 704	89 408	51 311	34 764	86 075	47 566	30 898	78 564
Reykjavík	25 500	13 700	39 200	26 968	11 186	38 154	23 600	8 700	32 300	20 000	6 300	26 300	13 800	4 400	18 200

*) Cepp.-lán vegna dr.brautar er talið með föstum lánnum hjá Neskaupstað vegna þess að það er 6 ára lán, á að greiðast upp árið 1972.

Afborganir og vextir af áhvílandi hafnalánnum fyrir árin 1971—1980.

Hafnir	1976			1977			1978			1979			1980		
	Afb.	Vextir	Alls	Afb.	Vextir	Alls	Afb.	Vextir	Alls	Afb.	Vextir	Alls	Afb.	Vextir	Alls
Akranes	2 259	1 521	3 780	2 098	1 329	3 427	2 102	1 153	3 255	2 022	976	2 998	1 972	808	2 780
Akureyri	2 654	1 840	4 494	2 653	1 613	4 266	2 653	1 385	4 038	2 653	1 158	3 811	2 653	931	3 584
Bakkafjörður	321	220	541	323	193	516	325	165	490	292	137	429	294	113	407
Blönduós	170	57	227	170	43	213	170	29	199	155	13	168	0	0	0
Bolungarvík	3 543	2 476	6 019	3 562	2 155	5 717	3 636	1 885	5 521	3 341	1 558	4 899	3 029	1 275	4 304
Borgarfj. eystri	352	138	490	351	113	464	352	90	442	301	67	368	302	48	350
Búðakauptún	98	29	127	98	15	113	13	2	15	13	1	14	0	0	0
Búðareyri	492	175	667	477	125	602	430	101	531	409	80	489	382	59	441
Dalvík	1 056	697	1 753	1 058	607	1 665	1 056	517	1 573	1 018	428	1 446	1 018	357	1 375
Eskifjörður	830	326	1 156	840	260	1 100	850	194	1 044	650	128	778	517	90	607
Eyrarbakki	1 445	939	2 384	1 456	828	2 284	1 468	718	2 186	1 480	608	2 088	1 451	496	1 947
Flateyri	796	427	1 223	847	374	1 221	900	319	1 219	956	260	1 216	1 017	197	1 214
Grimsey	10	1	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grindavík	1 805	1 021	2 826	1 784	858	2 642	1 788	717	2 505	1 576	586	2 162	1 327	443	1 770
Grundarfjörður	377	160	537	368	123	491	361	94	455	226	68	294	198	47	245
Hafnarfjörður	2 811	1 379	4 190	2 655	1 170	3 825	2 321	971	3 292	2 104	794	2 898	2 022	627	2 649
Hnífsdalur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hofsós	340	245	585	339	216	555	341	186	527	339	156	495	300	126	426
Hrísey	466	309	775	473	268	741	452	228	680	421	187	608	396	151	547
Húsavík	1 093	622	1 715	1 041	531	1 572	1 005	441	1 446	757	356	1 113	731	303	1 034
Hvammstangi	58	51	109	53	46	99	53	41	94	54	36	90	53	30	83
Höfn	872	564	1 436	852	484	1 336	789	406	1 195	764	334	1 098	764	265	1 029
Ísafjörður	1 662	1 070	2 732	1 757	956	2 713	1 837	836	2 673	1 942	709	2 651	1 893	573	2 466
Neskaupstaður*)	2 927	1 633	4 560	2 902	1 392	4 294	2 787	1 153	3 940	2 370	925	3 295	2 156	728	2 884
Ólafsfjörður	1 214	603	1 817	1 172	515	1 687	1 101	430	1 531	1 069	350	1 419	870	274	1 144
Ólafsvík	1 845	1 151	2 996	1 829	1 007	2 836	1 666	863	2 529	1 658	732	2 390	1 622	600	2 222
Patreksfjörður	1 781	859	2 640	1 859	723	2 582	1 937	599	2 536	2 026	451	2 479	1 475	315	1 790
Raufarhöfn	501	197	698	475	165	640	413	121	534	388	99	487	334	77	411
Sandgerði	1 129	380	1 509	1 117	286	1 403	758	217	975	631	169	800	608	128	736
Sandárkrúkur	1 636	853	2 489	1 421	723	2 144	1 343	601	1 944	1 252	502	1 754	1 267	412	1 679
Seyðisfjörður	1 148	704	1 852	1 148	618	1 766	1 149	532	1 681	1 148	446	1 594	1 095	359	1 454
Siglufjörður	651	239	890	656	185	841	536	136	672	367	102	489	325	77	402
Skagaströnd	385	279	664	386	244	630	386	210	596	365	178	543	366	144	510
Stokkseyri	213	181	394	213	161	374	213	141	354	213	119	332	212	100	312
Stykkiahólmur	1 077	614	1 691	1 066	549	1 615	1 068	470	1 538	1 029	329	1 421	1 043	320	1 363
Stöðvarfjörður	280	192	472	277	171	448	277	147	424	276	122	398	178	97	275
Súðavík	583	497	1 080	594	446	1 040	593	395	988	596	345	941	582	293	875
Suðureyri	1 441	566	2 007	1 435	472	1 907	1 347	378	1 725	1 307	286	1 593	1 036	200	1 236
Vestmannaeyjar	2 435	1 558	3 993	2 378	1 356	3 734	2 238	1 143	3 381	2 074	950	3 024	1 686	758	2 444
Vopnafjörður	1 613	991	2 604	1 623	864	2 487	1 597	738	2 335	1 606	614	2 220	1 462	489	1 951
Þingeyri	1 343	448	1 791	1 417	361	1 778	1 473	269	1 742	1 574	174	1 748	901	67	968
Þórhöfn	1 740	908	2 648	1 724	783	2 507	1 714	660	2 374	1 718	538	2 256	1 533	415	1 948
Samtals	47 452	27 120	74 572	46 947	23 328	70 275	45 498	19 681	65 179	43 162	16 134	59 296	39 070	12 792	51 862
Reykjavík	10 300	3 000	13 300	6 300	2 100	8 400	6 300	1 500	7 800	1 330	970	2 300	1 330	900	2 200

*) Cekpp.-lán vegna dr.broutar er talið með föstum lánnum hjá Neskaupstað vegna þess að það er 6 ára lán, á að greiðast upp árið 1972.